

บทที่ 2

แนวความคิดและหลักทั่วไป เกี่ยวกับการติดตามริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิด
เกี่ยวกับยาเสพติด

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล

"สิทธิ" คือความชอบธรรมที่บุคคลอาจใช้ยื่นกับผู้อื่นเพื่อคุ้มครองหรือเพื่อรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนพึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น¹ ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Right" ภาษาเยอรมันใช้คำว่า "Recht" ภาษาลาตินใช้คำว่า "Jus" ซึ่งหมายความถึง ความรับผิดชอบหรือความถูกต้อง

ความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ได้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยในยุคก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถือกันว่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นของกษัตริย์ เอกชนมีเพียงสิทธิครอบครองหรือใช้สอยเท่านั้น นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากอิทธิพลของแนวความคิดปัจเจกชนนิยมกับลัทธิเสรีนิยม โดยมีความคิดว่า สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ทำนองเดียวกับสิทธิเสรีภาพในด้านอื่น ๆ²

---

¹ ปรีดี เกษมทรัพย์, กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป (กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2525), หน้า 83.

² เพ็ญแข พรหมจินดา, "สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลกับอำนาจยึดและริบทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 9.

1. การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล

จากแนวความคิดที่ว่า สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ทำนองเดียวกับสิทธิเสรีภาพในด้านอื่น ๆ ดังกล่าวมาข้างต้น มีผลทำให้เกิดการยอมรับว่า สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล เป็นสิทธิที่ควรจะได้รับ การคุ้มครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิในความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตนแสวงหามาได้ ถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์และได้รับความคุ้มครอง³ รัฐหรือเอกชนจะละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลอื่นมิได้ ยิ่งไปกว่านั้นการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินของเอกชนยังถือเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งของรัฐอีกด้วย ความคิดดังกล่าวนี้ปรากฏเด่นชัดขึ้นและเป็นที่แพร่หลายทั่วไป ในยุคภายหลังการปฏิวัติครั้งใหญ่ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 โดยการยกเลิกระบบฟิวดัล (Feudalism) ในประเทศฝรั่งเศส และได้มีการประกาศ "ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง" โดยเน้นเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลด้วย ดังความปรากฏในข้อ 17 แห่งปฏิญญาว่า "สิทธิในทรัพย์สินย่อมศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจละเมิดได้ บุคคลจะถูกตัดสิทธินี้มิได้ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยชัดแจ้ง ..."⁴

³ เนาวรัตน์ น้อยผล, "การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 40.

⁴ พ.ต.อ. วันชัย ศรีนวลนัค, "การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 76.

แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง และมีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นมา โดยเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ที่ประชุมสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งมีบทบัญญัติให้การรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ของบุคคล รวมทั้งได้มีการกล่าวถึงสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในข้อ 17 ว่า

"(1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเองเช่นเดียวกับคนอื่น โดยรวมกับผู้อื่น (Everyone has the right to own property alone as well as in association with others)

(2) บุคคลใด ๆ จะถูกริบทรัพย์สินโดยพลการไม่ได้ (No one shall be arbitrarily deprived of his property)"

สำหรับประเทศไทยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันและคุ้มครองสิทธิดังกล่าว ดังจะเห็นได้จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 35 บัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านั้น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้นำหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลมาบัญญัติไว้ การจะจำกัดหรือรื้อถอนสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลย่อมไม่อาจกระทำได้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายตราขึ้นเป็นการเฉพาะ

กล่าวโดยสรุป สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลนั้น เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่รัฐพึงให้ความคุ้มครอง จะมีการล่วงละเมิดโดยพลการไม่ได้ และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสิทธิของบุคคลในด้านอื่น ๆ

2. ข้อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล

แม้ว่าสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล จะได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ก็มีแนวความคิดว่า การจะยินยอมให้บุคคลใช้สิทธิในทรัพย์สินที่ตนเองเป็นเจ้าของอยู่จนเกินขอบเขตย่อมจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้สังคมเกิดความไม่ปกติสุขขึ้นมาได้ ดังนั้นเห็นสมควรที่จะได้จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลในบางเรื่อง ซึ่งรัฐจะเข้าไปแทรกแซงโดยการออกกฎหมายเพื่อกำหนดวิธีการได้มาและใช้สอย ตลอดจนวางข้อจำกัดสิทธิแห่งทรัพย์สินของบุคคลนั้น⁵ ดังเช่นกรณีที่รัฐออกกฎหมายโดยกำหนดว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้ซึ่งทรัพย์สินบางประเภทที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ให้ถือว่าเป็นความผิด ทั้งนี้โดยไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นของผู้กระทำความผิดหรือไม่ หรือมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่ กฎหมายลักษณะเช่นนี้ นับได้ว่าเป็นกฎหมายที่ตัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลโดยชัดแจ้ง แต่รัฐมีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าว เนื่องจากทรัพย์สินที่บุคคลใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดตามกฎหมายนั้น ย่อมแสดงอยู่ในตัวเองว่าเป็นทรัพย์สินที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเนื่องจากรัฐมีหน้าที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในสังคม รัฐจึงไม่อาจยอมให้บุคคลมีสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าว

จากที่กล่าวมา อาจสรุปให้เห็นถึงความมุ่งหมายในการบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลได้ดังนี้⁶

- 1) เพื่อรัฐจะได้กำจัดทรัพย์สินที่รัฐเห็นว่า ถ้าหากให้ผู้หนึ่งผู้ใดมีไว้ในความครอบครองแล้วจะก่อให้เกิดภัยอันตรายหรือเป็นภัยแก่สังคม ให้หมดไป
- 2) เพื่อรัฐจะได้ป้องกันมิให้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน นำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดอีก

⁵ เนาวรัตน์ น้อยผล, "การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534," หน้า 46.

⁶ เรื่องเดียวกัน.

จะเห็นได้ว่า ในบางกรณีรัฐมีความจำเป็นจะต้องเข้ามาแทรกแซงหรือ วิตรอนสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและคุ้มครองสังคมให้ ปลอดภัย อย่างไรก็ตามการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล รัฐจะต้องคำนึงถึง ความจำเป็นตามความเหมาะสม โดยรัฐจะต้องเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างการให้ ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล กับความสงบสุขของสังคมด้วย

อนึ่ง การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล รัฐจะกระทำได้โดยการบัญญัติ เป็นกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลมิให้ถูก แทรกแซงได้โดยง่าย เพราะกระบวนการในการบัญญัติกฎหมายย่อมเป็นหลักประกัน ในความรอบคอบอย่างดีพอสมควร⁷ นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญกำหนด เงื่อนไขสำหรับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้ ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 35 บัญญัติว่า "สิทธิของบุคคล ในทรัพย์สิน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านั้น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

สำหรับข้อจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.1 ข้อจำกัดในการใช้สอย

หลักคือ บุคคลจะต้องใช้สอยทรัพย์สินของตนภายใต้ขอบเขตที่จะไม่ไป ล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น หรือทำให้เกิดความไม่สงบสุขต่อสังคมส่วนรวม⁸

จากหลักการดังกล่าวรัฐย่อมมีอำนาจที่จะยึดหรือริบทรัพย์สินของบุคคลได้ ถ้าหากบุคคลนั้นได้ใช้สอยทรัพย์สินของตนไปในทางที่ทำให้เกิดความเสียหาย หรือ ละเมิดต่อบุคคลอื่น หรือทำให้เกิดความไม่สงบสุขต่อสังคมส่วนรวม

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

⁸ พ.ต.อ. วันชัย ศรีนวนนิต, "การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษริบ ทรัพย์สินในคดียาเสพติด," หน้า 87.

สำหรับประเทศไทย แม้จะได้มีการยอมรับถึงสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และได้ให้ความคุ้มครองโดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่รัฐก็ยังมีอำนาจออกกฎหมายเพื่อยึดหรือริบทรัพย์สินของบุคคลได้ อันเป็นการจำกัดสิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินของบุคคล เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 บัญญัติว่า "ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่"

2.2 ข้อจำกัดในการใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี

การใช้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอาจถูกจำกัดได้ ถ้ารัฐมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี ซึ่งเจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะเรียกให้เจ้าของทรัพย์สินส่งทรัพย์สินเป็นพยานหลักฐานในคดี หรือเจ้าพนักงานอาจยึดไว้เป็นพยานหลักฐานได้^๑ เช่น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติว่า

"ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด"

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 บัญญัติว่า

"เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทาง อันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะทำได้แก่คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

---

^๑พ.ต.อ. วันชัย ศรีนวลนิต, "การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด," หน้า 88.

(2) คั้นเพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยคั้น

(3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่คั้นพบหรือส่งมา ดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3)"

จะเห็นได้ว่า กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะทำการรวบรวม เรียก หรือ ยึดสิ่งของใด ๆ ที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ โดยไม่คำนึงว่าสิ่งของนั้นจะเป็นของคู่ความในคดีหรือเป็นของบุคคลภายนอก ซึ่งถือเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลประการหนึ่ง

2.3 ข้อจำกัดทางรัฐประศาสนโยบาย

รัฐอาจมีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมาย ในลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ อันเป็นรัฐประศาสนโยบายประการหนึ่ง เช่น พระราชบัญญัติควบคุมโรคภัยไข้เจ็บ พ.ศ. 2495 มาตรา 4 บัญญัติว่า "เมื่อมีความจำเป็นโดยสถานการณ์เพื่อสวัสดิภาพของประชาชน หรือมีความจำเป็นเกิดขึ้นเพื่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ให้รัฐบาลมีอำนาจควบคุมโรคภัยไข้เจ็บได้"

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ว่าสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ที่รัฐพึงให้ความคุ้มครอง จะมีการล่วงละเมิดโดยพลการไม่ได้ แต่รัฐอาจจำกัดหรือริดรอนสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลได้ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อความสงบสุขของสังคมหรือเพื่อป้องกันภัยอันตรายมิให้เกิดขึ้นแก่สังคม ซึ่งการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลนั้น รัฐต้องกระทำโดยการบัญญัติเป็นกฎหมาย และจะเห็นได้ว่า กฎหมายที่จำกัดหรือริดรอนสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ บทบัญญัติว่าด้วยการยึดและการริบทรัพย์สิน

แนวความคิดในการใช้มาตรการริบทรัพย์สินในคดีอาเสพติด

"การริบทรัพย์สิน" หมายถึง การที่รัฐไปพรากเอาทรัพย์สินมาจากบุคคลใด โดยไม่มีค่าตอบแทนให้ เนื่องจากการที่บุคคลนั้นได้กระทำความผิดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึง การบังคับเอาไปซึ่งทรัพย์สินเฉพาะอย่าง อันมีความเกี่ยวพันอยู่กับการกระทำความผิด¹⁰

การริบทรัพย์สินเป็นโทษที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งในครั้งนั้นมีลักษณะเป็นโทษแท้ คือ ริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำความผิดเอามาเป็นของรัฐทั้งสิ้น เรียกว่า ริบราชบาตร โทษในลักษณะนี้ถือว่าร้ายแรง และมีผลร้ายแก่ครอบครัวของผู้กระทำความผิดมากเกินไป กฎหมายจึงยกเลิกและเปลี่ยนแนวความคิดในการริบทรัพย์สินมาเป็นการริบเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิด¹¹ ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายบางท่านแสดงทัศนะว่า การริบทรัพย์สินไม่ใช่โทษที่กระทำต่อตัวบุคคล แต่เป็นโทษที่กระทำต่อตัวทรัพย์สิน และเป็นการที่รัฐใช้อำนาจของตนที่จะริบทรัพย์สินหรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำความผิด¹²

การริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด มีแนวความคิดว่าการใช้มาตรการลงโทษริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดจะช่วยให้สามารถยับยั้งและปราบปรามการกระทำความผิดซึ่งผู้กระทำมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดเพื่อเงินหรือทรัพย์สิน

¹⁰ ฉัตรแก้ว นิธิอุทัย, "ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 42.

¹¹ ณรงค์ ใจหาญ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคหนึ่ง ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย (กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2534), หน้า 54.

¹² พิพัฒน์ จักรางกูร, "การริบทรัพย์สิน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2502), หน้า 9-11.

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการริบทรัพย์สินเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และเป็นการป้องกันสังคมมิให้ผู้กระทำความผิดนำทรัพย์สินดังกล่าว ไปใช้ในการกระทำความผิดอีก ตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกัน (Prevention Theory) ซึ่งมีแนวความคิดว่า "การลงโทษควรมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันสังคมเป็นหลักสำคัญ โดยป้องกันตัวผู้กระทำความผิดเอง (Special Prevention) ให้เด็ดขาดไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก และป้องกันบุคคลอื่นทั่วไป (General Prevention) ให้เห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษ เพื่อจะได้มีความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้น"¹³

ลักษณะโทษริบทรัพย์สินในปัจจุบันมีผลทั้งการลงโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย กล่าวคือ การริบทรัพย์สินเป็นโทษ เพราะทำให้ผู้กระทำความผิดสูญเสียทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือมีไว้เป็นความผิด ในขณะที่เดียวกันการริบทรัพย์สินมีลักษณะของวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย เพราะริบทรัพย์สินของผู้นั้น เพื่อป้องกันสังคมมิให้ผู้กระทำความผิดนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดอีก หรือริบทรัพย์สินของผู้นั้นซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด¹⁴

มาตรการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา และมาตรการริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการพิเศษ ดังนี้

---

¹³ จิตติ ติงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2536), หน้า 11.

¹⁴ ณรงค์ ใจหาญ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคหนึ่ง ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, หน้า 54.

1. มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง

การริบทรัพย์สินทางแพ่งมีแนวความคิดปรากฏมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดย คัมภีร์ไบเบิลบัญญัติไว้ว่า "ถ้าวิวทำร้ายผู้ใดถึงตายวันนั้นจะถูกขว้างปาด้วยหิน ... และเจ้าของวิวจะเรียกร้องจากผู้ใดมิได้" จากบทบัญญัตินี้ การกระทำของวิวไม่เกี่ยวข้องกับเจ้าของ แต่เจ้าของต้องรับผิดชอบ หลักนี้มีขึ้นในสมัยกลาง ที่เรียกว่า the rule of deodand ซึ่งให้ริบทรัพย์สินที่เป็นสาเหตุแห่งความตายของบุคคลอื่น the rule of deodand เป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายที่ว่า เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ถือเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดและอาจจะใช้ทำอันตรายผู้อื่นได้ต่อไป¹⁵

การริบทรัพย์สินทางแพ่ง มีรากฐานแนวความคิดมาจากคอมมอนลอว์ว่า ตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นเอง เป็นทรัพย์สินที่ผิดและต้องริบให้แก่พระเจ้า¹⁶ ทรัพย์สินที่จะริบได้นั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ผิดกฎหมาย โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้กระทำความผิดหรือของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง หลักกฎหมายนี้เป็นพื้นฐานของการริบทรัพย์สินทางแพ่งของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีแนวความคิดว่า คดีฟ้องริบทรัพย์สินเป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน (in rem) โดยมีให้นำหลักกฎหมายอาญามาใช้¹⁷

การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture) เป็นกระบวนการริบทรัพย์สินที่กระทำต่อตัวทรัพย์สิน (in rem proceeding) ที่มีขอบด้วยกฎหมาย มิใช่

---

¹⁵ปิยะพันธุ์ สารากรบริรักษ์, "การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 34.

¹⁶ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์, "โทษริบทรัพย์สิน" วารสารกฎหมาย 12 (กรกฎาคม 2531) : 84-103.

¹⁷เรื่องเดียวกัน.

ต่อเจ้าของทรัพย์สิน โดยกฎหมายถือว่าทรัพย์สินนั้นมีความผิด ตั้งแต่มีการกระทำความผิด¹⁸ สำหรับกระบวนการวิธีพิจารณาความเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินทางแพ่งนั้น การฟ้องคดี จะฟ้องยังศาลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ และจะฟ้องตัวทรัพย์สินนั้นเป็นจำเลยในคดีโดยตรง การที่จะได้ตัวผู้กระทำความผิดมาหรือไม่ ไม่เป็นอุปสรรคที่จะริบทรัพย์สินซึ่งอาจริบได้ตามกฎหมาย¹⁹ การริบฝังพยานหลักฐานในคดีถือหลักการซึ่งน้ำหนักพยานแบบคดีแพ่ง (preponderance of evidence) กล่าวคือถ้าคู่ความฝ่ายใดมีน้ำหนักพยานมากกว่า ศาลก็จะพิจารณาให้ฝ่ายนั้นชนะคดี โดยไม่ต้องพิสูจน์พยานหลักฐานจนปราศจากข้อสงสัย (proof beyond reasonable doubt) เหมือนในคดีอาญา และโดยที่ถือกันว่าตัวทรัพย์สินนั้นเองเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ทรัพย์สินนั้นจึงมีผลขึ้นมาตั้งแต่มีการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินจึงมีผลให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของรัฐมาตั้งแต่กระทำความผิด การโอนต่อ ๆ มา จึงไม่มีผล ผู้รับโอนจะอ้างว่าตนได้รับมาโดยสุจริตไม่ได้ (Siosns v. U.S., 541 F. 2d 1351 (9th Cir. 1976))²⁰

สำหรับการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมายยาเสพติด (Controlled Substances Act) ของสหรัฐอเมริกา นั้น ปรากฏว่าเดิมการริบทรัพย์สินตามกฎหมายยาเสพติดใช้กับกรณี การประกอบอาชญากรรมต่อเนื่อง (Continuing Criminal Enterprise) กล่าวคือ การกระทำที่ทำติดต่อกันอย่างน้อย 3 ครั้ง และมีบุคคลสมคบกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายยกเลิกเงื่อนไขดังกล่าว และใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นการทั่วไป ซึ่งตามกฎหมายยาเสพติดนี้ การริบทรัพย์สินทางแพ่ง ทรัพย์สินที่จะริบเป็นของแผ่นดินได้ต้องเป็นไปตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และทรัพย์สินนั้นได้ใช้หรือเกี่ยวข้องกับ

¹⁸ Law Application to Criminal Forfeiture Proceeding แปลและเรียบเรียงโดย นายสุรพล ไตรเวทย์

¹⁹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์, "โทษริบทรัพย์สิน" วารสารกฎหมาย 12 (กรกฎาคม 2531) : 84-103.

²⁰ เรื่องเดียวกัน.

การกระทำความผิด ลิขสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของประเทศสหรัฐอเมริกาทันที แม้ว่าจะยังไม่มีคำพิพากษา โดยจะใช้ได้กับทรัพย์สินต่อไปนี้ (21 U.S.C. มาตรา 881 (a))

(1) ยาเสพติดที่ผลิต ครอบครอง จำหน่าย จ่ายแจก หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย

(2) วัสดุดิบหรืออุปกรณ์ทุกชนิด ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการผลิตและการขนส่งยาเสพติด

(3) ทรัพย์สินทุกชนิด ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้เป็นภาชนะของยาเสพติดและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

(4) ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการขนส่ง การขาย การครอบครอง และการซ่อมแซม ยาเสพติดหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่

(ก) ยานพาหนะของผู้ขนส่งสาธารณะ (common carrier) ที่รับขนตามปกติ นอกจากผู้นั้นจะยินยอมหรือเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด หรือ

(ข) ยานพาหนะของผู้ที่ไม่มีส่วนในการกระทำความผิด และผู้กระทำความผิดได้การครอบครองยานพาหนะนั้นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(5) เอกสารต่าง ๆ ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

(6) เงินตรา เอกสารสิทธิ หรือสิ่งมีค่าอื่นใด ที่จัดไว้ให้หรือตั้งใจจะไว้ให้แก่บุคคลใด ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกับยาเสพติดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งเงินได้และดอกผลจากสิ่งดังกล่าว เว้นแต่ทรัพย์สินที่เจ้าของมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย

(7) อสังหาริมทรัพย์ ลิขสิทธิ์ และผลประโยชน์ในที่ดิน อุปกรณ์และการทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เว้นแต่เจ้าของจะมิได้รู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำนั้นด้วย

การยึดทรัพย์สินที่อาจริบได้จะต้องมีการร้องขอต่อศาล เว้นแต่เป็นการยึดในการจับหรือการค้น ในกรณีที่ยึดการมีเหตุอันควรเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นเข้าข่ายที่ริบได้ตามกฎหมาย อาจจะยึดไว้ก่อนก็ได้ แต่ต้องดำเนินการร้องขอต่อศาลโดยเร็ว (21 U.S.C. มาตรา 881 (b)) การนำทรัพย์สินที่ริบออกขายหรือการคืนทรัพย์สิน

สินที่มีการริบ ให้นำกฎหมายศาลฎีกามาใช้โดยอนุโลม (21 U.S.C. มาตรา 881 (d)) ททรัพย์สินที่ริบแล้วนั้นอาจใช้ในราชการก็ได้ หรือจะนำออกขายก็ได้หากไม่ใช่กรณีต้องห้ามตามกฎหมาย (21 U.S.C. มาตรา 881 (c)) และเพื่อป้องกันการเข้าใจผิด กฎหมายฉบับนี้ระบุไว้โดยตรงว่า ททรัพย์สินที่ริบนั้น ถือว่ากรรมสิทธิ์ตกเป็นของรัฐตั้งแต่มีการกระทำความผิดเป็นเหตุให้ต้องริบทรัพย์สินเกิดขึ้น (21 U.S.C. มาตรา 881 (h))

การดำเนินคดี กฎหมายกำหนดให้อัยการอาจขอให้ศาลรอกำพิจารณาไว้ได้ เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาในกรณีที่เกี่ยวข้อกันแล้ว (21 U.S.C. มาตรา 881 (i)) ทั้งนี้ เพื่อมิให้มีการพิพากษาในคดียึดทรัพย์สินทางแพ่งก่อนที่คดีอาญาเสร็จสิ้น เพราะอาจกลายเป็นการเปิดเผยเทคนิคในการดำเนินคดีของอัยการ²¹ และให้อำนาจฟ้องคดีแพ่งยังศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้ด้วย (21 U.S.C. มาตรา 881 (j)) เพื่อเปิดโอกาสให้มีการร่วมพิจารณาคดีไปด้วยกัน

ในส่วนของการริบทรัพย์สินบุคคลที่สาม ซึ่งมีใช้ผู้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุน หรือตัวการร่วม มีปัญหาว่า บุคคลที่สามจะถูกริบทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาได้หรือไม่ เรื่องนี้เดิมศาลสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่า "ความสุจริตของบุคคลที่สาม ไม่เป็นข้อต่อสู้มิให้มีการริบทรัพย์สินของตน" (คดี U.S. v. One Ford Coupe Automobile, 272 U.S. 321 (1926)) ซึ่งได้มีการอ้างหลัก Innocent person ขึ้นต่อสู้คดีมาโดยตลอด ในคดี U.S. v. U.S. Coin & Currency, 401 U.S. 715 (1971) ศาลวินิจฉัยว่า "การไม่รู้เห็นในการกระทำความผิด (privity with the crime) เป็นข้ออ้างไม่ให้ริบทรัพย์สินได้" แต่มีผู้วิจารณ์กันว่า การที่ศาลตัดสินเช่นนั้น เพราะบทบัญญัติในกฎหมายศาลฎีกาในขณะนั้นว่าด้วย อำนาจคืนทรัพย์สินที่ริบของรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง (19 U.S.C. มาตรา 1618) กำหนดแนวทางในการคืนทรัพย์สินไว้เช่นนั้นมากกว่า²² ต่อมาศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างแน่ชัดในคดี

²¹ เรื่องเดียวกัน.

²² เรื่องเดียวกัน.

Calero-Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co., 416 U.S. 663 (1974) ว่า "ความสุจริตของเจ้าของ ไม่เป็นข้ออ้างมิให้ริบทรัพย์สินมาแต่เดิม การริบเรือที่ขนยาเสพติด มีผลเป็นการป้องกันการกระทำความผิดครั้งต่อไป เป็นการลงโทษเพื่อให้เสียหายทางเศรษฐกิจ เพื่อไม่ให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำ ความผิด" ซึ่งเมื่อมีกฎหมายเช่นนี้แล้ว เจ้าของเรือจะต้องมีหน้าที่ระมัดระวังในการ ให้เช่าเรือของตนไปใช้ในการกระทำความผิด การริบทรัพย์สินของบุคคลที่สามจึง ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ²³ จากคำพิพากษาคดีดังกล่าวได้มีการวางหลักว่า หากบุคคลที่ สามซึ่งสุจริตได้กระทำการต่าง ๆ อันสมควร เพื่อมิให้เกิดการกระทำความผิดแล้ว อาจนำมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อยกเว้นการริบทรัพย์สินได้ ดังนั้นในระยะหลังกฎหมาย สาระบัญญัติของมลรัฐต่าง ๆ จึงได้ระบุเรื่องการสุจริต หรือการมิได้รู้เห็นเป็นใจ หรือไม่มีส่วนในการกระทำความผิด (Innocent person) เป็นเงื่อนไขในการ ริบทรัพย์สินของบุคคลที่สามไว้ชัดเจนขึ้น²⁴

อย่างไรก็ตาม "การรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด" ตามกฎหมาย ของสหรัฐอเมริกาที่เป็นข้อยกเว้นการริบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกนั้น มีขอบเขต ที่กว้างขวาง มิได้จำกัดแต่การกระทำอันเข้าลักษณะของตัวการร่วมหรือผู้สนับสนุน เท่านั้น เช่น

คดี U.S. v. One Rockwell Intern., Commander 690c/840, 594 F. Supp. 133 (1984) วินิจฉัยว่า เจ้าของเครื่องบินไม่ทราบว่ามีผู้เช่า จะใช้เครื่องบินของตนขนยาเสพติด แต่ในการให้เช่าเพื่อธุรกิจส่วนตัวในบริเวณที่มี การลักลอบขนยาเสพติดอยู่เสมอ ๆ นั้น การที่เจ้าของเครื่องบินมิได้ทำอย่างใดใน การให้เช่า เพื่อป้องกันการใช้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย เครื่องบินดังกล่าวอยู่ในข่าย ต้องริบ

²³ ชัยวัฒน์ วงศ์วิวัฒนศาสตร์, "โทษริบทรัพย์สิน" วารสารกฎหมาย 12 (กรกฎาคม 2531) : 84-103.

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

2. มาตรการริบทรัพย์สินทางอาญา

การริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) เป็นกระบวนการริบทรัพย์สินซึ่งกระทำต่อตัวบุคคล (in personam proceeding) โดยเป็นส่วนหนึ่งของการฟ้องคดีอาญา เช่น ในคดียาเสพติดเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง เมื่อยื่นคำฟ้อง หากมีทรัพย์สินใดที่สมควรจะริบ พนักงานอัยการก็ต้องระบุไว้ในคำฟ้องด้วยเพื่อขอให้ศาลสั่งริบ เนื่องจากการริบทรัพย์สินทางอาญาเป็นการดำเนินคดีต่อตัวบุคคล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องยึดถือคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดเป็นหลัก หากศาลวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จึงจะริบทรัพย์สินได้ และการลงความเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น จะต้องมีการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยแล้วด้วย²⁵

การริบทรัพย์สินทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนปี ค.ศ. 1970 สหรัฐอเมริกาไม่มีโทษริบทรัพย์สินทางอาญา ในปี ค.ศ. 1787 รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาท่อ้ต้านการริบทรัพย์สินตามแนวความคิดทางคอมมอนลอว์ โดยประกาศไว้ว่า "รัฐสภามีอำนาจที่จะกำหนดโทษผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ แต่ไม่อาจจะริบทรัพย์สินของผู้นั้นได้"²⁶ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1970 การริบทรัพย์สินทางอาญาได้ถูกนำมาใช้พื้นที่ใหม่

---

²⁵ Law Application to Criminal Forfeiture Proceeding แปลและเรียบเรียงโดย นายสุรพล ไครเวทย์

²⁶ ปิยะพันธุ์ สารากรบริรักษ์, "การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน," หน้า 32-33.

การริบทรัพย์สินทางอาญาดูว่าเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยตรงปรากฏเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1970 ในกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำมิจฉาชีพ (Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue หรือ RICO) และกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง (Continuing Criminal Enterprise Statue หรือ CCE) ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ เกิดขึ้นเนื่องจากการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ ที่ไม่ได้มีสาเหตุมาจากความยากจนหรือความทุกข์ทรมาณหรือความผิดปกติทางจิต หากแต่มีสาเหตุมาจากความต้องการเงินหรือทรัพย์สิน ดังนั้นการป้องกันอาชญากรรมโดยการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของบุคคล แต่ไม่ขจัดอำนาจและทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม ย่อมเป็นการไร้ผล การริบทรัพย์สินทางอาญาตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้กับคดีที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ต่อมาในปี ค.ศ.1984 ได้มีการแก้ไขกฎหมาย RICO และ CCE ใหม่ โดยให้ใช้การริบทรัพย์สินทางอาญาแก่การกระทำความผิดร้ายแรง (felony) หลายประเภท เช่น การกระทำหรือการข่มขู่ที่ร้ายแรงเกี่ยวกับการฆ่า การลักพาตัว การพนัน การวางเพลิง การลักทรัพย์ การให้สินบน การลามากอนาจาร การค้ายาเสพติด การฉ้อโกงในการขายหลักทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา เป็นต้น ไม่จำกัดเฉพาะการกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม²⁷

สำหรับการริบทรัพย์สินทางอาญาตามกฎหมายยาเสพติดของสหรัฐอเมริกา มีบัญญัติอยู่ใน 21 U.S.C. มาตรา 853 ซึ่งวุฒิสมาชิกได้แถลงต่อรัฐสภาถึงเหตุผลในการบัญญัติว่า "เป็นกลไกที่จะทำให้การริบรายได้ของจำเลยจากการค้ายาเสพติดเป็นผลสำเร็จ และทำให้การริบทรัพย์สินในทางอาญามีผลรุนแรง"²⁸

²⁷ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์, "โทษริบทรัพย์สิน" วารสารกฎหมาย 12 (กรกฎาคม 2531) : 84-103.

²⁸ ปิยะพันธุ์ สารากรบริรักษ์, "การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน," หน้า 36.

ทรัพย์สินที่อาจริบได้มีดังนี้ (21 U.S.C. มาตรา 853 (a))

- (1) ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการกระทำความผิด
- (2) ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดซึ่งได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การกระทำความผิด
- (3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดหรือขบวนการอั้งยี่ รวมถึงบรรดาผลประโยชน์และสิทธิ ไม่ว่ารูปแบบใด ๆ ที่บุคคลนั้นมีอยู่หรือใช้กับกิจการนั้น จะต้องถูกริบทั้งหมด

ทรัพย์สินที่จะริบทางอาญานี้ต้องเป็นทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเท่านั้น ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของรัฐ ตั้งแต่ขณะที่มีการกระทำความผิด ผลย้อนหลังอันนี้เรียกกันว่า Relation Back Doctrine ทำให้การโอนกันต่อ ๆ มา ไม่มีผลในกฎหมาย ซึ่งเป็นการสืบหลักมาจากกรณีการริบทรัพย์สินทางแพ่ง²⁰ ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้รับโอนจะเป็นผู้สุจริตที่รับโอนโดยมีค่าตอบแทน และขณะที่รับโอนไม่มีเหตุที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในบังคับแห่งการริบทรัพย์สิน (21 U.S.C. มาตรา 853 (c)) นอกจากนี้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีบทสันนิษฐานไว้โดยเฉพาะอีกว่าถ้าผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินนั้นมาในขณะนั้นหรือภายในเวลาอันควรหลังจากนั้น และไม่ปรากฏที่มาแห่งรายได้ทางอื่นอีก ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินที่ได้มานั้น เป็นทรัพย์สินที่จะต้องริบ (21 U.S.C. มาตรา 853 (d))

กรณีการควบคุมทรัพย์สินที่อาจริบได้ อันเป็นมาตรการก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าทรัพย์สินที่จะริบนั้น จะไม่ถูกย้ายไปเสียก่อน ซึ่งกฎหมายได้กำหนดวิธีการออกคำสั่งห้าม (Restraining Order) ตามคำขอของอัยการได้ ซึ่งมีอยู่ 3 กรณีดังนี้ (21 U.S.C. มาตรา 853 (e))

²⁰ พ.ต.อ. วันชัย ศรีนวลนิต, "การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด," หน้า 123.

1) คำสั่งห้ามชั่วคราว ก่อนฟ้องคดี หากอัยการเห็นว่าทรัพย์สินใดน่าจะเชื่อว่าเข้าข่ายริบได้และมีการหมายเรียกให้มาไต่สวน จะเสี่ยงต่อการถูกยึดอายัดอัยการอาจมีค่าขอฝ่ายเดียว ให้ศาลออกคำสั่งห้ามชั่วคราวได้ เป็นระยะเวลาไม่เกิน 10 วัน

2) คำสั่งห้ามพิเศษ ก่อนฟ้องคดี อัยการอาจขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามไว้ก่อนได้ เพื่อให้มีทรัพย์สินนั้นไว้ ในกรณีที่จะมีการริบทรัพย์สินนั้นต่อไป โดยศาลจะต้องมีหมายเรียกอีกฝ่ายหนึ่งมาไต่สวน เพื่อพิจารณาว่ามีเหตุอันควรหรือไม่ คำสั่งห้ามกรณีนี้มีระยะเวลาไม่เกิน 90 วัน แต่ศาลอาจขยายระยะเวลาออกไปได้เมื่อมีการฟ้องคดีอาญา

3) คำสั่งห้ามปกติ เมื่อมีการฟ้องคดีอาญา หากอัยการมีค่าขอ ศาลก็จะออกคำสั่งห้ามชั่วคราวได้ ซึ่งจะมีผลจนกว่าคดีจะสิ้นสุด

คำสั่งห้ามทั้ง 3 กรณี ศาลอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการอย่างใดก็ได้ หรือสั่งให้วางประกันก็ได้

เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาแล้ว กฎหมายห้ามมิให้ผู้ใดฟ้องคดีแพ่งเรียกทรัพย์สินคืน จนกว่าการพิจารณาคดีอาญาจะเสร็จสิ้น (21 U.S.C. มาตรา 853 (k)) เพื่อมิให้การดำเนินคดีเสียหายหรือเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น เว้นแต่จะร้องขอเข้ามาในภายหลังยังศาลที่พิจารณาคดีอาญานั้นเอง เนื่องจากศาลที่พิจารณาคดีอาญาย่อมทราบพื้นฐานของคดีนั้นดีอยู่แล้ว

กรณีการขอคืนทรัพย์สินที่ได้ริบไว้ จะได้รับการพิจารณาหลังจากที่การดำเนินคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้ว (21 U.S.C. มาตรา 853 (n)) ซึ่งการพิจารณาจะยึดหลักการซึ่งน้ำหนักพยานแบบคดีแพ่ง (preponderance of evidence) โดยศาลอาจสั่งให้คืนทรัพย์สินที่ได้ริบไว้ ในกรณีต่อไปนี้

1) ขณะเกิดการกระทำความผิด ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ร้องขอ มิใช่ของผู้กระทำความผิด หรือ

2) ผู้ร้องขอเป็นผู้รับโอนโดยสุจริต มีค่าตอบแทน และขณะที่รับโอนไม่มีเหตุที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในบังคับแห่งการริบทรัพย์สิน

3. มาตรการพิเศษ

เป็นกระบวนการทางแพ่ง ผสมกับกระบวนการทางปกครองหรือบริหาร โดยมีคณะกรรมการคอยกลั่นกรองตรวจสอบทรัพย์สินที่ต้องสงสัย ว่าเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องของฝ่ายบริหาร และเป็นกฎหมายพิเศษเพื่อปราบปรามยาเสพติด³⁰

มาตรการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา นั้น มีมาตรการพิเศษที่เป็นหลักสำคัญดังนี้³¹

3.1 หลักเรื่องความสัมพันธ์ย้อนหลัง (Relation Back Doctrine)

มีบัญญัติในกฎหมายควบคุมอาชญากรรม (Comprehensive Crime Control Act 1984) ซึ่งนำไปใช้บังคับกับเรื่องการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดด้วย หลักนี้มีสาระสำคัญว่า "ให้พิจารณาย้อนหลังไปถึงสิทธิที่ล่วง กรรมสิทธิ์ และผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่จะริบตกเป็นของสหรัฐอเมริกา นั้น จะต้องอยู่ภายในเขตอำนาจของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในขณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น" หลักข้อนี้รัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้มีบันทึกให้เหตุผลไว้ว่า "หากไม่บัญญัติไว้เช่นนี้ จำเลยก็อาจจะพยายามหลีกเลี่ยงการริบทรัพย์สินได้ โดยการโอนทรัพย์สินนั้นไปให้แก่บุคคลอื่นก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาล"

ผลบังคับของกฎหมายในเรื่องนี้ครอบคลุมไปทั่วสหรัฐอเมริกา โดยผู้กระทำความผิดไม่อาจอ้างกฎหมายมลรัฐหรืออำนาจใด ๆ ที่แตกต่างออกไปเพื่อความคุ้มครองได้

---

³⁰ เนาวรัตน์ น้อยผล, "การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534," หน้า 76.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77-83.

3.2 ประเภทของทรัพย์สินที่อาจริบได้ (Types of Forfeitable Property)

กฎหมาย RICO 18 U.S.C. มาตรา 1963 (b) ได้บัญญัติความหมายของทรัพย์สินที่อาจริบได้ไว้โดยครอบคลุมถึง อสังหาริมทรัพย์ทุกชนิด รวมตลอดถึงทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่จับต้องได้และไม่อาจจับต้องได้ เช่น สิทธิ เอกสิทธิ ผลประโยชน์ สิทธิเรียกร้อง และสิทธิที่มีอยู่ในเอกสารสิทธิต่าง ๆ

ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือมิได้โดยฝ่าฝืนกฎหมาย RICO ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า รวมถึงอสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ ราชได้ หรือกำไรที่ได้จากการกระทำความผิดก็ต้องถูกริบ³²

18 U.S.C. มาตรา 1963 (a) (3) บัญญัติให้ริบทรัพย์สินที่เป็นผลกำไรหรือที่ได้งอกเงยขึ้นจากกิจการที่ผิดกฎหมาย โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงขั้นให้เห็นว่าจำเลยได้ "กำไร" จำนวนเท่าใดภายหลังจากที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว³³

3.3 ต้องมีการกระทำความผิดและมีผู้ได้รับโทษ (Predicate Violation and Conviction)

การริบทรัพย์สินตาม 18 U.S.C. มาตรา 1963 จะกระทำได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดตาม 18 U.S.C. มาตรา 1962 ก่อน ซึ่งตามกฎหมาย RICO ห้ามการถือเอาผลประโยชน์จากกิจการที่กระทำผิดกฎหมาย เมื่อบุคคลใดถูกลงโทษตามกฎหมาย RICO จะต้องถูกริบทรัพย์สินอีกด้วย

³²Russella v. United States, 1983

³³United States v. Ginsburg, 1985 ; United States v. Conner, 1985

3.4 ทรัพย์สินที่โอนไปยังบุคคลที่สาม (Property Transferred to Third Parties)

แม้จำเลยจะได้โอนทรัพย์สินของตนไปให้บุคคลที่สาม ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษ ก็ไม่เป็นผลทำให้ทรัพย์สินของจำเลยนั้นรอดพ้นจากการริบในทางอาญาได้ โดยถือเอาสิทธิในทรัพย์สินในขณะที่มีการกระทำความผิด อันเป็นเหตุให้มีการริบทรัพย์สินเป็นหลักสำคัญ เว้นแต่กรณีที่ศาลได้ทำการไต่สวนและพิจารณาแล้ว เห็นว่าผู้รับโอนได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยเสียค่าตอบแทนและเป็นการโอนโดยสุจริตโดยไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่าทรัพย์สินนั้นอยู่ในบังคับแห่งการริบทรัพย์สิน³⁴

3.5 เกณฑ์การตัดสินใจริบทรัพย์สิน (Decision to Proceed)

จะต้องพิจารณาถึงราคาและการจัดการดูแลทรัพย์สินนั้นต่อไปด้วยว่าจะมีความสมเหตุหรือยุ่งยากต่อการเก็บรักษาเพียงใดหรือไม่ พนักงานอัยการจะต้องปรึกษาหารือกับผู้อำนวยการกองริบทรัพย์สินในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เสียก่อนแล้วจึงค่อยดำเนินการ ถ้าเห็นว่าไม่คุ้มค่าก็อาจจะพิจารณาค่าเนินการอย่างอื่นแทน เช่น การร้องขอให้เพิ่มค่าปรับแทนการริบทรัพย์สิน เป็นต้น

3.6 การอายัดและยึดทรัพย์สินที่ขอให้ศาลริบ (Restraining Order)

กฎหมายควบคุมอาชญากรรม (Comprehensive Crime Control Act 1984) บัญญัติให้ศาลมีอำนาจอายัดทรัพย์สินที่จะริบได้ โดยไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนคำร้องก่อนหรือภายหลังจากการออกคำสั่งแล้ว โดยรัฐสภาสหรัฐอเมริกาให้เหตุผลว่า "คำร้องขอให้ริบทรัพย์สินนั้นย่อมเป็นการเพียงพอต่อการที่ศาลจะออกคำสั่งอายัดได้แล้ว และศาลย่อมจะใช้ดุลพินิจจากคำร้องนั้นได้ นอกจากนี้ศาลยัง

³⁴United States v. Reckmeyer, 1986

อาจใช้ดุลพินิจได้อีกเมื่อออกคำสั่งไปแล้วและปรากฏในภายหลังว่าคำสั่งนั้นยังคงคลาดเคลื่อนอยู่ รัฐสภาจึงเห็นว่าควรให้เป็นดุลพินิจของศาลแทนที่จะบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับไว้"

ส่วนการยึดทรัพย์สินนั้น มีบัญญัติในกฎหมาย Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act 1970 ซึ่งเพิ่มเติมโดย กฎหมายควบคุมอาชญากรรม (Comprehensive Crime Control Act 1984) โดยรัฐสภาให้เหตุผลว่า "ลักษณะของทรัพย์สินที่จะต้องริบ ในกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น มักจะเป็นชนิดที่สามารถยกย้าย ชุกซ่อน หรือเสียบง่าย ดังนั้นการอายัดทรัพย์สินเหล่านี้ไว้จึงไม่พอที่จะเป็นหลักประกันได้ว่า ทรัพย์สินนั้นจะยังคงมีอยู่เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องยึดทรัพย์สินนั้นไว้ หรือครอบครองไว้ หรือนำมาไว้ในความครอบครองของรัฐ"

การขอให้ศาลออกหมายยึดทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งจะริบทรัพย์สินนั้นได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย เหตุแห่งความจำเป็นที่จะต้องยึด เพราะการอายัดยังไม่เพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้ทรัพย์สินนั้นถูกจำหน่ายจ่ายโอนหรือยกย้าย ชุกซ่อนไปเสียได้

3.7 ภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof)

โดยปกติ โจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบและพิสูจน์ให้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิด ซึ่งกฎหมาย Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act 1970 ก็มีหลักทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ภาระในการนำสืบและพิสูจน์ในการฟ้องเพื่อริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นหน้าที่ของโจทก์ ต่อมารัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้เห็นถึงความยากลำบากในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์แสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินที่จะริบนั้น เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใน 21 U.S.C. มาตรา 853 (d) โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทรัพย์สินนั้นเป็นรายได้ที่งอกเงยขึ้นมาเนื่องจากการค้ายาเสพติด และเพื่อที่จะให้ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าว โจทก์หรือรัฐต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ได้ความ 2

ประการ คือ

1) ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าจำเลยได้ทรัพย์สินมาในระหว่างที่จำเลยกระทำความผิด หรือภายในระยะเวลาอันสั้นภายหลังจากระยะเวลาที่จำเลยได้กระทำความผิดนั้น

2) ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ไม่ปรากฏมีปัจจัยอย่างอื่นที่จะทำให้จำเลยได้ทรัพย์สินมานอกเหนือไปจากการกระทำความผิดนั้น

อย่างไรก็ดี มีบันทึกรายงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาว่า แม้โจทก์หรือรัฐจะนำสืบข้อเท็จจริงได้ครบทั้ง 2 ประการดังกล่าวแล้วก็ตาม ข้อเสนอพื้นฐานของกฎหมาย 21 U.S.C. มาตรา 853 (d) นี้ ไม่ใช่ข้อเสนอพื้นฐานเด็ดขาด จำเลยมีโอกาสสืบพยานหลักฐานเพื่อหักล้างได้ หรือศาลอาจใช้ดุลพินิจเป็นอย่างอื่นได้ ถ้าเห็นว่าการรับฟังตามข้อเสนอพื้นฐานนั้น จะไม่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี

การริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดของประเทศไทย

สำหรับการริบทรัพย์สินตามกฎหมายของประเทศไทย มีหลักทั่วไปอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแบ่งการริบทรัพย์สินออกเป็น 3 ประเภท คือ³⁵

1) ทรัพย์สินที่ต้องริบโดยเด็ดขาด (มาตรา 32)

(ก) ทรัพย์สินซึ่งผู้ใดทำเป็นความผิด เช่น เงินตราปลอม เฮโรอีน แสตมป์ปลอม ปืนเถื่อน เป็นต้น

(ข) ทรัพย์สินซึ่งผู้ใดก็ตามมิไว้ใจในครอบครองเป็นความผิด เช่น เฮโรอีน สัตว์ป่า ปืนไม่มีทะเบียน เป็นต้น

2) ทรัพย์สินที่ต้องริบ เว้นแต่จะเป็นของบุคคลอื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจ ด้วยกับการกระทำความผิด (มาตรา 34)

---

³⁵ ฝรั่งค์ ใจหาญ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคหนึ่ง ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, หน้า 54-62.

(ก) ทรัพย์สินซึ่งได้ให้ ตามความใน มาตรา 143 มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 150 มาตรา 167 มาตรา 201 หรือมาตรา 202 หรือ

(ข) ทรัพย์สินซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

3) ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะริบ (มาตรา 33)

(ก) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เช่น ปืนที่ใช้ยิงคน เครื่องพิมพ์ชนบัตรปลอม อุปกรณ์ที่ใช้ผลิตเฮโรอีน

(ข) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เช่น เงินที่ได้จากการขายเฮโรอีน เงินค่าไถ่ตัวบุคคล เป็นต้น

การริบทรัพย์สินตามกฎหมายอื่น ศาลมีอำนาจริบได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติพิเศษต่าง ๆ

การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากการลักลอบค้ายาเสพติดมีผลกำไรหลายเท่าตัว จึงเป็นแรงจูงใจให้มีผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้กระทำความผิดจะนำเงินหรือรายได้จากการค้ายาเสพติดไปขยายเครือข่ายการค้ายาเสพติดสืบไป นอกจากนี้ผู้กระทำความผิดยังสามารถที่จะใช้อำนาจเงินในการสร้างบริวาร หรือสร้างอิทธิพลให้พ้นจากการจับกุม อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปราบปรามยาเสพติด จึงมีแนวความคิดว่าควรนำมาตรการริบทรัพย์สิน มาใช้บังคับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของขบวนการค้ายาเสพติด แต่เนื่องจากมาตรการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับอยู่ไม่ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างเพียงพอ นอกจากนี้เป็นเรื่องยากในการพิสูจน์ให้เห็นว่า ทรัพย์สินใดของผู้กระทำความผิด เป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด³⁶ ทั้งนี้เพราะผู้กระทำความผิดจะนำเงินหรือรายได้จากการค้ายาเสพติดไปเปลี่ยนสภาพด้วยวิธีการต่าง ๆ

³⁶ไชยยศ เหมะรัชตะ, "มาตรการทางกฎหมายกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด" วารสารกฎหมาย 13 (มีนาคม 2533) : 50-65.

เช่น นำไปซื้อทรัพย์สินต่าง ๆ หรือนำไปลงทุนในธุรกิจด้านต่าง ๆ ทั้งที่ถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย จึงไม่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไปแล้วได้ ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการนำมาตรการริบทรัพย์สินมาพัฒนา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และ เพื่อเป็นการทำลายเครือข่ายการค้ายาเสพติด โดยการกำหนดให้สามารถริบทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไปแล้วได้

การริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีหลักอยู่ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งทรัพย์สินที่ริบได้มี 2 ประเภท คือ

1) ทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด (มาตรา 30) ได้แก่

(ก) ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(ข) ทรัพย์สินที่ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผล ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(ค) ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

พนักงานสอบสวนจะต้องทำสำนวนคดียาเสพติด เสนอพนักงานอัยการตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานอัยการจะพิจารณาฟ้องคดียาเสพติดและยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลาง แล้วแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการประกาศในหนังสือพิมพ์รายวัน ที่มีจำหน่ายแพร่หลายเป็นเวลา 2 วัน ติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินยื่นคำร้องขอเข้ามาในคดี ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากไม่ปรากฏเจ้าของ หรือเจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด และจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดหรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ศาลจะพิจารณาสั่งริบทรัพย์สินของกลางนั้น (มาตรา 30) ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 31)

2) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้

รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ชื่อหรือกระทำ
ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้ความหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะม
การเปลี่ยนสภาพก็ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของ
บุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม (มาตรา 3)

ขั้นตอนการริบทรัพย์สิน ที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยา
เสพติดนี้ เริ่มต้นโดยกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยกฎหมายกำหนดให้มีคณะ
กรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน เป็นผู้วินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบนั้นเป็นทรัพย์สิน
ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ หากเห็นว่าทรัพย์สิน
นั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เสนอเรื่อง
ต่อพนักงานอัยการ เพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สิน ซึ่งจะร้องขอมาพร้อมกับ
ฟ้องคดีอาญาหรือแยกต่างหากจากฟ้องคดีอาญาก็ได้ แต่ต้องร้องขอก่อนที่ศาลชั้นต้น
พิพากษาคดีอาญา (มาตรา 27) หากศาลได้ส่วนแล้วเห็นว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้น
เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลจะสั่งให้ริบ
ทรัพย์สินนั้น (มาตรา 29) ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
(มาตรา 31) แต่การที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความ
ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้นั้น จะต้องมีความพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีอาญาก่อน
(มาตรา 32)

ในเรื่องของภาระการพิสูจน์ มีหลักกฎหมายให้สันนิษฐานว่า "ผู้ต้องหา
หรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะพิพากษาว่าเขามีความผิด"³⁷ ซึ่งผู้กล่าวหา
หรือโจทก์มีภาระการพิสูจน์ แต่ในคดีริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
นั้น กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเป็นผู้พิสูจน์ที่มาของทรัพย์สิน
(มาตรา 29) ซึ่งเป็นหลักที่ใช้ผ่อนคลายหลักเกณฑ์ทั่วไปของภาระการพิสูจน์
อย่างไรก็ตามโจทก์หรือพนักงานอัยการยังคงมีภาระในการพิสูจน์เพื่อให้ศาลเห็นว่า
คดีมีมูลว่า ทรัพย์สินนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดย
นำสืบใน 2 ประเด็น คือ

³⁷ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2529), หน้า 44.

1) แสดงให้ศาลเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กล่าวคือ จำเลยเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน

2) แสดงให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่หรือได้มานั้นเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต

พนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ทรัพย์สินที่ขอให้ศาลสั่งริบนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างไร เพราะเป็นหน้าที่ของจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือตนเป็นผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ (มาตรา 29)

กล่าวโดยสรุป การที่ประเทศไทยนำมาตรการริบทรัพย์สินมาใช้บังคับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการทำลายอิทธิพลทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด เพื่อให้การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่มีปัญหาว่ามาตรการริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นมาตรการประเภทใด ซึ่งจากการประชุมคณะอนุกรรมการที่ปรึกษากฎหมายสำนักงาน ป.ป.ส. ครั้งที่ 1/2535 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2535 ที่ประชุมได้มีมติว่า การริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้น เป็นมาตรการทางอาญา และคำร้องขอให้ริบทรัพย์สิน ตามมาตรา 27 จะต้องยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญานอกจากนี้ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินได้จะต้องรอฟังผลคดีอาญาก่อน แต่อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่ามีหลายกรณีเป็นมาตรการพิเศษที่แตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป เช่น การลดระดับมาตรฐานการพิสูจน์ของฝ่ายโจทก์ หรือการผลักภาระการพิสูจน์เกี่ยวกับทรัพย์สินให้ตกอยู่กับจำเลย การยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินซึ่งแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป รวมทั้งขั้นตอนการประกาศเพื่อให้เจ้าของทรัพย์สินเข้ามาในคดี เป็นต้น

แนวความคิดในการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน

อาชญากรรมยาเสพติด มักดำเนินงานในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) มีขอบข่ายงานที่เป็นระบบ มีผู้กระทำความผิดร่วมกันหลายคนและยึดถือเป็นอาชีพ มีการดำเนินงานในลักษณะที่ปกปิดเป็นความลับและสลับซับซ้อน สำหรับบุคคลชั้นนำหรือระดับสูงขององค์กร อาจจะเป็นบุคคลที่รู้จักกันดีในวงสังคม มีความเป็นอยู่แบบชนชั้นสูงทั่ว ๆ ไป มีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า แต่เบื้องหลังจะมีอาชีพในทางการค้ายาเสพติดในรูปของนายทุน นอกจากนี้จะมีอิทธิพลของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่บ้านเมืองให้ความคุ้มครองในการดำเนินงาน³⁸ อันเป็นอุปสรรคต่อการปราบปราม การนำมาตรการริบทรัพย์สินมาใช้กับคดียาเสพติด จึงช่วยให้สามารถยับยั้งการเติบโตขององค์กรอาชญากรรมได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากการริบทรัพย์สินเป็นมาตรการที่ใช้ทำลายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรม ทำให้ไม่สามารถนำกำไรหรือรายได้จากการค้ายาเสพติดไปใช้ประกอบอาชญากรรมในรูปแบบอื่น ๆ ได้ต่อไป

จากการที่อาชญากรรมยาเสพติด ก่อให้เกิดผลกำไรจำนวนมากแก่นักค้ายาเสพติด ในการติดต่อซื้อขายยาเสพติด นักค้ายาเสพติดมักจะใช้บริการของธนาคารหรือสถาบันการเงินในการชำระค่ายาเสพติด นอกจากนี้นักค้ายาเสพติดจะดำเนินการเปลี่ยนสภาพเงินหรือรายได้จากการค้ายาเสพติด โดยอาจนำไปซื้อทรัพย์สินต่าง ๆ หรือโยกย้ายเข้าสู่ระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินนั้นและเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นจากการติดตามริบทรัพย์สิน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าธนาคารหรือสถาบันการเงินมีความสำคัญต่อการปกปิดซ่อนเร้นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ต่อการตรวจสอบและติดตามการโยกย้ายเงินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

³⁸ พล.ต.ต. เกา สารสิน, "ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทย การศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ," หน้า 94.

ในปัจจุบันหลายประเทศ ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นเพื่อป้องกัน และปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สิน ที่ได้มาจากการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด และเพื่อให้การริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

1. มาตรการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน

การฟอกเงิน คือการเปลี่ยนเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายหรือโดยมิชอบให้ เสมือนหนึ่งว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การฟอกเงิน เป็นขบวนการซึ่งบุคคลปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมาย และทำให้รายได้นั้น กลายเป็นรายได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย³⁰

การฟอกเงิน เป็นการเปลี่ยนเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ สุจริต ให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยถูกต้องกฎหมายหรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าทุจริต การ ฟอกเงินนั้นไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดเท่านั้น แต่รวมถึงอาชญากรรม ร้ายแรงอื่น ๆ และรวมทั้งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วย การฟอกเงินมีวิธีดำเนินการ ที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ส่วนหนึ่งกระทำโดยการโอนเงินผ่านธนาคาร หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ จนยากแก่การพิสูจน์ หรือไม่สามารถหาแหล่งที่มาของ เงินได้ บางครั้งอาจจะโอนเงินออกนอกประเทศไปยังประเทศที่มีกฎหมายควบคุม การเปิดเผยความลับของลูกค้าอย่างเข้มงวด จากนั้นจึงโอนเงินกลับเข้ามาใน ประเทศ ซึ่งยากที่จะหาหลักฐานมาพิสูจน์เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย⁴⁰

รูปแบบของการฟอกเงิน ให้กลับกลายเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมายมี หลายวิธี เช่น⁴¹

³⁰ ปิยะพันธุ์ สารากรบริรักษ์, "การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน," หน้า 44.

⁴⁰ วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537), หน้า 113-114.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 114-116.

1) นำเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ เป็นการนำเงินสดที่ได้มาโดยไม่สุจริตนั้นติดตัวหรือนำไปใช้จ่ายในต่างประเทศ แต่โดยที่การโยกย้ายเงินสดที่ได้รับมาจากการค้าขายเสพติดหรืออาชีพการมอื่น ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากมีจำนวนมาก และธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินสดจำนวนมาก ๆ อาจจะถูกเพ่งเล็งได้ง่าย นอกจากนี้ทางการของบางประเทศยังมีมาตรการกำกับควบคุมธุรกรรมด้านเงินสดอย่างเข้มงวด รวมทั้งระบบการเงินของบางประเทศอาจจะไม่นิยมการใช้จ่ายหรือทำธุรกรรมโดยอาศัยเงินสด ดังนั้นการใช้เงินสดจึงกระทำเฉพาะในบางประเทศที่ผ่อนคลายการควบคุม หรืออาศัยผ่านทางพรมแดนระหว่างประเทศโดยติดสินบนเจ้าพนักงานเป็นหนทางเลี่ยง

2) การฝากเงินกับสถาบันการเงินในประเทศ เป็นวิธีหลักโดยทั่วไปที่นิยมใช้ในการฟอกเงิน ซึ่งการฝากเงินมักจะใช้นามแฝงหรือใช้ชื่อปลอม เพื่อไม่ให้สามารถสืบสาวหาต้นตอของเจ้าของที่แท้จริงได้ นิยมใช้ในประเทศที่ไม่มีการควบคุมให้แสดงตนของผู้ทำธุรกรรมที่แท้จริง และไม่มีกรให้รายงานถึงธุรกรรมที่มีมูลค่าค่อนข้างสูง อันเป็นจุดอ่อนและทำให้เกิดความสะดวกในการใช้สถาบันการเงินเพื่อการฟอกเงินได้

3) การส่งเงินสดหรือโอนเงินออกนอกประเทศ เป็นการนำเงินสดไปฝากไว้ในประเทศที่ไม่มีการควบคุมระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินอย่างเข้มงวด เพื่อให้เข้าไปอยู่ในระบบการเงินของประเทศนั้น แล้วโอนเงินกลับไปสู่ผู้ค้าขายเสพติดหรืออาชีพการโดยวิธีต่าง ๆ เช่น โดยทางโทรคมนาคม (Wire Transfer) เป็นต้น เงินนั้นก็จะเป็นสภาพเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย อันเป็นจุดอ่อนของประเทศที่ไม่เข้มงวดเรื่องการนำส่งเงินสดออกนอกประเทศ

4) การจัดตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้นบังหน้า เป็นการที่ผู้ค้าขายเสพติดหรืออาชีพการปกปิดแหล่งที่มาและความเป็นเจ้าของเงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย โดยการจัดตั้งหรือซื้อกิจการในต่างประเทศ เช่น ในประเทศที่เป็นเขตปลอดภาษี เป็นต้น แล้วให้กิจการของตนในประเทศกั้มเงินหรือซื้อสินค้าจากกิจการในต่างประเทศดังกล่าวในราคาแพงกว่าปกติ ทั้งนี้เพื่อให้เงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายกลายเป็นเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจะถูกใช้จ่ายหมุนเวียนระหว่างกิจการทั้งสองแห่งดังกล่าว

5) อื่น ๆ นอกจากวิธีการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีวิธีการอื่น ๆ อีกมาก เช่น นำเงินไปซื้อกิจการที่มีผลขาดทุนแต่ธุรกิจมีรายรับเงินเป็นเงินสด เช่น โรงแรม กิจการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ภัตตาคาร ร้านค้าปลีก เป็นต้น ซึ่งต่อไปธุรกิจเหล่านี้ก็จะกลับฟื้นคืนเพราะอาศัยดอกผลจากเงินผิดกฎหมายดังกล่าว หลังจากนั้นจึงค่อยถ่ายเทเงินออกไปใช้ หรือการนำเงินไปซื้อตราสารที่โอนเปลี่ยนมือได้ ซึ่งตราสารนั้นไม่มีการควบคุมจากสถาบันการเงินผู้ออก ทำให้ยากแก่การสืบหาผู้ที่ซื้อและผู้รับเงินตามตราสารนั้น นอกจากนี้แล้ว ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการสื่อสารได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้การโอนเงินในระบบสื่อสารทางอากาศมีการควบคุมน้อยกว่ารายการเงินสด รายการโอนเงินต่าง ๆ จะมุ่งเน้นที่ความรวดเร็วแต่ประการเดียว พนักงานโอนเงินจะไม่รู้จักลูกค้าและไม่ทราบวัตถุประสงค์ในการโอนเงิน ดังนั้นวิธีการดังกล่าวจึงอาจเป็นช่องทางหลบซ่อนเงินผิดกฎหมายหรือทุจริตของนักฟอกเงินได้เป็นอย่างดี

การฟอกเงิน ผู้กระทำอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ และอาจเป็นบุคคลในองค์กรอาชญากรรมหรือไม่ก็ได้ ซึ่งผู้กระทำมีเจตนาที่จะสนับสนุนการค้าเนิ่นการอันมิชอบด้วยกฎหมายขององค์กรอาชญากรรม โดยการช่วยปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินหรือรายได้ซึ่งได้มาจากการกระทำผิดกฎหมาย แม้ว่าผู้กระทำอาจจะกระทำไปโดยมุ่งหวังผลประโยชน์สำหรับตนเอง โดยไม่ได้คำนึงถึงองค์กรอาชญากรรมก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดอันตรายแก่สังคมโดยส่วนรวม เนื่องจากการใช้ช่องทางของระบบการเงินในการเปลี่ยนเงินที่ผิดกฎหมาย ให้นำกลายเป็นเงินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย แล้วนำไปใช้ประกอบอาชญากรรมอื่น ๆ ต่อไป หรือนำไปลงทุนในธุรกิจการค้าอื่น ย่อมจะก่อให้เกิดการขยายตัวขององค์กรอาชญากรรมและก่อให้เกิดภาพลวงในทางเศรษฐกิจ อันส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมและเสถียรภาพในทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจึงมีแนวความคิดว่า ผู้กระทำการฟอกเงินควรต้องรับผิดชอบสำหรับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคม

องค์การสหประชาชาติได้ประมาณรายได้ที่เกิดจากการลักลอบค้ายาเสพติดว่ามีประมาณ 300,000 ล้านดอลลาร์ต่อปี⁴² ซึ่ง 50-70 เปอร์เซ็นต์ จะอยู่ในรูปของเงินสด⁴³ ผู้ค้ายาเสพติดจะเปลี่ยนสภาพให้ดูเสมือนว่าเป็นเงินบริสุทธิ์ โดยกระทำผ่านทางธนาคารหรือสถาบันการเงินต่าง ๆ หลังจากนั้นผู้ค้ายาเสพติดจะนำเงินนั้นไปประกอบอาชีพการมาเสพติดหรืออาชีพการมอย่างอื่น หรือนำไปประกอบธุรกิจที่ชอบด้วยกฎหมายต่อไป เมื่อมีการฟอกเงินแล้วการติดตามทรัพย์สินจะกระทำได้ยากลำบากขึ้น

จะเห็นได้ว่า การฟอกเงินมีบทบาทอย่างมากต่ออาชีพการมาเสพติด เพราะทำให้ขบวนการค้ายาเสพติดสามารถหมุนเวียนเงินที่ซื้อขายยาเสพติด ไปสู่ธุรกิจการลงทุนที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วนำผลกำไรไปประกอบอาชีพการมด้านอื่น ๆ ได้อีกต่อไป การฟอกเงินจึงเป็นการสนับสนุนการดำรงอยู่ขององค์กรอาชีพการม และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นบรรดาประเทศต่าง ๆ จึงพยายามร่วมมือกันเพื่อต่อต้านการฟอกเงิน

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา หน่วยงานหรือองค์กรระหว่างประเทศ ได้ดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาโดยลำดับ กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 1988 ได้มีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Vienna Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิด แต่ประเทศไทยยังมิได้เป็นภาคีอนุสัญญานี้ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการ

---

⁴² จิรนิติ หะวานนท์, "มาตรการป้องกันการฟอกเงิน" ดุลพาห 41 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2537) : 51-57.

⁴³ รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาข่างกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. .... ครั้งที่ 1/2537 วันที่ 30 พฤษภาคม 2537.

ฟอกเงิน ต่อมาได้มี ข้อกำหนดแนวทางของบาเซล (Basel Statement of Principles) ซึ่งกำหนดหลักในการต่อต้านการใช้ระบบการธนาคารเพื่อฟอกเงิน ที่ผิดกฎหมาย ในปี ค.ศ.1989 ได้มีการจัดตั้ง FATF หรือ Financial Action Task Force ขึ้นมา โดยกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม (G7) เพื่อต่อต้านการฟอกเงิน ผ่านทางสถาบันการเงิน โดยในปี ค.ศ.1990 ได้มีการประชุมและมีข้อเสนอแนะ 40 ประการ หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เพื่อต่อต้านการฟอกเงิน ได้แก่ Commonwealth (ค.ศ.1989) Council of Europe (ค.ศ.1990) Council of European Communities (ค.ศ.1991) เป็นต้น ซึ่งในปี ค.ศ. 1991 ได้มีข้อตกลงของ Council of European Communities และในปี ค.ศ.1992 ได้มีอนุสัญญาของ Council of Europe

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1986 ได้มีการออกกฎหมาย Anti-Drug Act of 1986 ส่วน H ตอน 1 ของกฎหมายดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในนามของกฎหมาย Money Laundering Control Act หรือ MLCA โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีบทบัญญัติเรื่องการเป็น เครื่องมือในการฟอกเงิน (18 U.S.C. มาตรา 1956) การเป็นธุระในการโอนเงินซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย (18 U.S.C. มาตรา 1957) การรับทรัพย์สินทางอาญา (18 U.S.C. มาตรา 982) การรับทรัพย์สินทางแพ่ง (18 U.S.C. มาตรา 981) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้⁴⁴

1) กำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิดอาญา

18 U.S.C. มาตรา 1956 (a)(1) ห้ามการเป็นธุระในการโอนเงิน ที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม ไม่ว่าจะมีความเจตนาสนับสนุนการกระทำอันมิชอบ ด้วยกฎหมาย หรือรู้ว่าการโอนเงินได้กระทำไปโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

(ก) ปกปิดหรือปลอมแปลงลักษณะที่แท้จริง สถานที่ แหล่งผลิต แหล่งที่มา เจ้าของ หรือรายได้ซึ่งมีที่มาจากจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย

(ข) เพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานการโอนเงินภายในมลรัฐหรือสหรัฐ

---

⁴⁴ปิยะพันธ์ุ สารากรบริรักษ์, "การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน," หน้า 53-54.

การฝ่าฝืน 18 U.S.C. มาตรา 1956 (a)(1) มีอัตราโทษ ปรับไม่เกินห้าแสนเหรียญสหรัฐ หรือปรับเป็นสองเท่าของมูลค่าทรัพย์สินในการโอน หรือจำคุกไม่เกินยี่สิบปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

18 U.S.C. มาตรา 1956 (c)(3) ได้ให้คำนิยามคำว่า "การโอน" (Transaction) หมายถึงการซื้อ ขาย ให้กู้ยืม ให้โดยมีเงื่อนไข ให้โดยเสน่หา โอน ส่งมอบ หรือการฝากด้วยวิธีอื่นใด และในด้านสถาบันการเงิน รวมถึงการฝาก ถอน โอนทางบัญชี แลกเปลี่ยนเงินตรา ให้กู้ยืม ให้เครดิต การซื้อขายหุ้น หรือพันธบัตร การรับรองการฝากเงินหรือตราสารทางการเงินอื่นใด หรือการจ่ายด้วยประการอื่น การโอน การส่งมอบ การส่งผ่านหรือไปยังสถาบันการเงินไม่ว่าด้วยวิธีใด

18 U.S.C. มาตรา 1956 (c)(4) ได้ให้คำนิยามคำว่า "การโอนเงิน" (Financial Transaction) หมายถึง การโอน รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินโดยทางระบบสื่อสาร หรือวิธีอื่น หรือรวมทั้งการใช้เครื่องมือในการโอนเงินด้วยวิธีอื่นมากกว่าหนึ่งวิธี ซึ่งกระทบต่อการพาณิชย์ภายในรัฐหรือต่างประเทศ หรือการโอนโดยใช้สถาบันการเงิน ซึ่งผลของการกระทำนั้นกระทบต่อการพาณิชย์ภายในรัฐหรือต่างประเทศ ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ⁴⁵

2) กำหนดมาตรการวิบัติทรัพย์สินทางอาญา

18 U.S.C. มาตรา 982 ให้ศาลมีคำสั่งวิบัติทรัพย์สินของบุคคลนั้นที่เป็นจำนวนรวมที่ได้รับ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากผลของการกระทำผิดนั้น หรือทรัพย์สินที่สืบสาวร่องรอยได้ว่าเป็นจำนวนรวมที่ได้รับ

"จำนวนรวมที่ได้รับ" (gross receipts) หมายถึง ประโยชน์ หรือดอกผลที่เกิดจากการฟอกเงิน ซึ่งรัฐสภาสหรัฐอเมริกาแถลงว่า "คำว่า จำนวนรวมที่ได้รับ ที่ใช้ในบทบัญญัตินี้ ชี้ให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายของผู้ฟอกเงินไม่อาจหักออกจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการฟอกเงินที่ถูกริบ" ⁴⁶

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59-60.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 67.

3) กำหนดมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (18 U.S.C. มาตรา 981)

18 U.S.C. มาตรา 981 (a)(1)(A) กำหนดเรื่องการริบทรัพย์สินเป็นของสหรัฐอเมริกาไว้ 3 ประเภท คือ

(ก) ริบทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่จากจำนวนรวมของทรัพย์สินที่บุคคลนั้นได้รับโดยตรง

(ข) ริบทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่จากจำนวนรวมของทรัพย์สินที่บุคคลนั้นได้รับโดยทางอ้อม

(ค) ริบทรัพย์สินที่ได้มาแทนที่จากจำนวนรวมของทรัพย์สินที่บุคคลนั้นได้มา ซึ่งสามารถสืบสาวร่องรอยไปถึงได้

18 U.S.C. มาตรา 981 (a)(1)(B) ให้อำนาจริบทรัพย์สินภายในประเทศ ซึ่งได้มาแทนรายได้จากการกระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติดของสหรัฐอเมริกาในต่างประเทศ

18 U.S.C. มาตรา 981 (a)(1)(C) ให้อำนาจริบเงินหรือตราสารทางการเงิน หรือทรัพย์สินที่สืบสาวร่องรอยไปถึงการโอนเงินหรือการพยายามโอนเงิน ตาม 31 U.S.C. มาตรา 5313 (a) (กฎหมาย Bank Secrecy Act) แต่มาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำของสถาบันการเงินของสหรัฐอเมริกาหรือตัวแทน

ปัจจุบันหลายประเทศได้มีการออกกฎหมาย โดยกำหนดให้การฟอกเงินเป็นความผิด รวมทั้งกำหนดให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดดังกล่าวด้วย เนื่องจากมีแนวความคิดว่าการฟอกเงินเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อความสงบสุขของสังคม โดยผู้กระทำการฟอกเงินมีเจตนาสนับสนุนการดำเนินการอันมิชอบด้วยกฎหมายขององค์กรอาชญากรรม หรือคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของการกระทำความผิด การกำหนดมาตรการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อจะหยุดยั้งมิให้มีการสืบทอดอาชญากรรมต่อไป

นอกจากนี้มีบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เป็นต้น ได้ขยายฐานความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ให้ครอบคลุมถึงการประกอบอาชญากรรมด้านอื่น ๆ นอกเหนือไปจากอาชญากรรมยาเสพติด ซึ่งได้แก่ อาชญากรรมเกี่ยวกับ

การค้าอาวุธสงคราม การหลบเลี่ยงภาษี การก่อการร้าย เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน แต่อยู่ในระหว่างการศึกษาพิจารณาเพื่อนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นมาตรการสนับสนุนการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมเพื่อทำลายอิทธิพลทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด และเพื่อเป็นการปฏิบัติตามพันธะกรณีซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคต จากการเข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988

2. มาตรการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน

อาชญากรรมยาเสพติด เป็นอาชญากรรมที่ให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้กระทำความผิด เงินรายได้จากการกระทำความผิดจะย้อนกลับไปสู่ขบวนการค้ายาเสพติดอีกและสร้างผลประโยชน์ให้แก่องค์กรอาชญากรรมต่อไป ซึ่งกลายเป็นวัฏจักรของการกระทำความผิด นอกจากนี้เงินรายได้ดังกล่าวจะนำไปใช้ในการสร้างอิทธิพลให้แก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมือง ธุรกิจ หรือสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับองค์กรอาชญากรรม อันส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคม ดังนั้นจึงมีการนำมาตรการทางกฎหมายโดยกำหนดความผิดฐานสมคบ และมาตรการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรม และเพื่อทำลายอิทธิพลทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรม

ในการใช้มาตรการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อทำลายอิทธิพลทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมนั้น จำเป็นจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการติดตามการโยกย้ายเงินหรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ทั้งนี้เนื่องจากนักค้ายาเสพติดมักจะดำเนินการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งวิธีการที่ใช้กันมากคือการใช้บริการผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงินเพราะสามารถกระทำได้ง่าย ต่อเนื่องเป็นระบบ และตรวจสอบยาก จึงกล่าวได้ว่า

ธนาคารหรือสถาบันการเงิน มีความสำคัญต่อการปกปิดซ่อนเร้นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้นจึงมีแนวความคิดว่า ในการติดตามการโยกย้ายเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน ต้องอาศัยความร่วมมือจากธนาคารหรือสถาบันการเงินในการให้ข้อมูลทางการเงินต่อหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการตรวจสอบและติดตาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการใช้ธนาคารหรือสถาบันการเงินเป็นแหล่งหลบซ่อนเงินที่ผิดกฎหมาย

ปัจจุบันกล่าวได้ว่า ความเจริญเติบโตและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบ ขอบเขต และความร้ายแรงของอาชญากรรม ซึ่งเคยจำกัดขอบเขตอยู่ภายในประเทศ เปลี่ยนเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ เช่น อาชญากรรมยาเสพติดข้ามชาติ ขบวนการค้าโสเภณีข้ามชาติ เป็นต้น อันก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมหาศาลและกว้างขวาง บางครั้งมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือช่วยเหลือการกระทำความผิดทำให้ยากแก่การสืบสวนจับกุม ซึ่งในรอบหลายปีที่ผ่านมาปรากฏว่าปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศได้เพิ่มสูงขึ้น โดยมีการใช้ระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินในการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมกันมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบางประเทศมีกฎหมายคุ้มครองความลับของลูกค้าธนาคารทำให้การตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของลูกค้าธนาคารกระทำได้ยากลำบาก นอกจากนี้บางประเทศไม่มีมาตรการทางกฎหมาย เพื่อควบคุมการดำเนินงานของธนาคารหรือสถาบันการเงินอย่างรัดกุมเพียงพอ จึงเป็นช่องทางให้มีการใช้ระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินในการโยกย้ายเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เพื่อปกปิดแหล่งที่มาและเพื่อเปลี่ยนสภาพให้กลายเป็นเงินที่ถูกกฎหมาย

จากการที่นักค้ายาเสพติดและอาชญากรอื่น ๆ อาศัยความไม่เท่าเทียมกันของกฎหมายในแต่ละประเทศ ดำเนินการฟอกเงินโดยใช้บริการของธนาคารหรือสถาบันการเงินในประเทศที่ไม่มีมาตรการทางกฎหมายควบคุม ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสืบสวนร่องรอยทางการเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม เป็นเหตุให้บรรดาประเทศที่ได้รับผลกระทบพยายามหามาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งได้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการใช้

ระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินในการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรม โดยการกำหนดมาตรการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน เช่น กำหนดให้ลูกค้าธนาคารหรือสถาบันการเงินแสดงตนที่แท้จริง (Customer Identification) โดยไม่อนุญาตให้ใช้ชื่อปลอม หรือนามแฝง หรือใช้รหัส กำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินรายงานข้อมูลทางการเงินที่ผิดปกติหรือน่าสงสัยต่อหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการออกกฎหมาย Bank Secrecy Act หรือ BSA ในปี ค.ศ. 1970 โดยกฎหมายมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญา กฎหมายภาษีอากร และกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถติดตามร่องรอยทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการป้องกันการประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย กฎหมาย Bank Secrecy Act ได้กำหนดมาตรการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้⁴⁷

1) กำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงิน ต้องรู้จักลูกค้าที่มาติดต่อทำธุรกรรม โดยลูกค้าต้องแสดงตนและที่อยู่ที่แท้จริง ไม่อนุญาตให้มีการเปิดบัญชีโดยใช้ชื่อปลอมหรือนามแฝง

2) กำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงิน จัดทำและเก็บรักษายันท์กข้อมูลทางการเงินไว้เป็นเวลา 5 ปี ซึ่งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด (31 U.S.C. มาตรา 5318 (2))

3) กำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินรวมทั้งบุคคลธรรมดา รายงานข้อมูลทางการเงินประเภทต่าง ๆ ต่อหน่วยงานของรัฐ ได้แก่

---

⁴⁷U.S. Department of Justice, Investigation and Prosecution of Illegal Money Laundering : A guide to the Bank Secrecy Act (Drug Enforcement Administration, 1983) pp. 34-58.

(1) กำหนดให้สถาบันการเงินภายในประเทศ รายงานธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงิน การรับเงิน การโอนเงิน (หรือตราสารทางการเงินอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด) ซึ่งมีจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด (เกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐขึ้นไป) (31 U.S.C. มาตรา 5313 (a))

(2) กำหนดให้บุคคลใดหรือตัวแทนหรือผู้รับฝากเงิน รายงานการนำเงินหรือตราสารทางการเงิน ซึ่งมีจำนวนเกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐขึ้นไป เข้ามาหรือออกนอกสหรัฐอเมริกา (31 U.S.C. มาตรา 5316)

(3) กำหนดให้บุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกา รายงานธุรกรรมหรือความสัมพันธ์ที่มีต่อสถาบันการเงินในต่างประเทศ ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด (31 U.S.C. มาตรา 5314 (a))

4) กำหนดให้มีการกระจายข้อมูลทางการเงิน โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจในการกระจายข้อมูลจากรายงานประเภทต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อใช้ในการสืบสวนดำเนินคดีอาญาและคดีภาษีอากร ข้อมูลที่ได้รับนี้จะต้องเก็บรักษาเป็นความลับ และเปิดเผยได้กับบุคคลที่นำไปใช้ประโยชน์ในทางราชการเกี่ยวกับการสืบสวนดำเนินคดี (31 U.S.C. มาตรา 5319)

5) กำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดให้ลูกค้าแสดงตน การจัดทำบันทึก การรายงานข้อมูลทางการเงิน รวมทั้งการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ

6) มีบทกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายทั้งทางแพ่งและทางอาญา

(1) ทางแพ่ง

กรณีที่สถาบันการเงินภายในประเทศ รวมทั้งหุ้นส่วน ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างของสถาบันการเงิน จงใจฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบที่ออกภายใต้กฎหมาย (ยกเว้นกรณีฝ่าฝืน 31 U.S.C. มาตรา 5314 มาตรา 5315) จะถูกปรับมากกว่าจำนวนเงินที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรม (ไม่เกิน 100,000 เหรียญสหรัฐ) หรือปรับ 25,000 เหรียญสหรัฐ (31 U.S.C. มาตรา 5321 (a)(1))

(2) ทางอาญา

ผู้ใดเจตนาฝ่าฝืนกฎหมายหรือระเบียบที่ออกภายใต้กฎหมาย (ยกเว้นกรณี 31 U.S.C. มาตรา 5315) จะถูกปรับไม่เกิน 250,000 เหรียญสหรัฐ

หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (31 U.S.C. มาตรา 5322 (a))

ในกรณีที่ว่าเลขกระทำผิดกฎหมายนี้ (ยกเว้นกรณี 31 U.S.C. มาตรา 5315) พร้อมกับกระทำผิดกฎหมายอื่น ๆ ของสหรัฐอเมริกาด้วย หรือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรม ที่มีจำนวนเกินกว่า 100,000 เหรียญสหรัฐ ภายในระยะเวลา 12 เดือน ผู้กระทำความผิดจะถูกปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (31 U.S.C. มาตรา 5322 (b))

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการศึกษาพิจารณาเพื่อนำมาตรการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงินมาใช้บังคับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและเพื่อให้การริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการทำลายอิทธิพลทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด